

A MEZŐGAZDASÁGI FOGLALKOZTATÁS SZEZONALITÁSA

Az Infojegyzet a mezőgazdasági foglalkoztatás sajátosságaival foglalkozik, ezen belül is a mezőgazdasági munkák május-október közötti munkacsúcsot jelentő időszakával A szezonális munkaerő igény kielégítése ágazatonként eltérő kihívást jelent.

Mezőgazdasági foglalkoztatás sajátosságai

A mezőgazdaságban érintett szereplők/cégek éves munkaerő-gazdálkodásának megtervezése speciális ismereteket igényel. Általánosságban véve tudni kell az adott ágazat genetikai erőforrását adó fajok/fajták egyedfejlődésének fázisait, az ezzel járó állandó, és a **szezonálisan jelentkező munkafeladatok** mennyiségét és az ehhez szükséges létszámot. Az agrárium fő sajátosságai közül figyelembe kell venni az időjárásnak, természeti tényezőknek való kitettséget, ezen felül az adott cég/foglalkoztató földrajzi elhelyezkedése és megközelíthetősége is befolyásolja a munkaerő keresleti/kínálati helyzetét.

Konkrét példákkal élve a **szántóföldi növénytermesztésben** a nagyfokú gépesítésnek köszönhetően vetéstől betakarításig nagyméretű mezőgazdasági területeket művelnek meg, alacsony foglalkoztatási létszámmal. Kevés a szezonális, és kézi munkaerőt igénylő többlet feladat, mint például a kukorica címerezése. Ezzel szemben az **állattenyésztésben** az év 365 napjában vannak ellátandó fix feladatok (etetés, fejés), nincsenek ünnepnapok, és több műszakos a munkarend. Kiemelt feladat az ellés/fialás felügyelete, vagy a tavaszi kihajtás előtt a juhok nyírása, a marhák csülökápolása. Legnagyobb kézi munkaerőigénnyel a **zöldség-gyümölcs ágazat** bír. A hajtattott, fóliás-üvegházi zöldségek termesztése egész éves foglalkoztatást biztosít. Az ágazat kritikus pontja az egyes növényfajok **betakarítási** időszakában jelentkező nagymértékű szezonális munkaerő igény fedezése, a számócaszedés például három hónapra ad munkát. Összességben a mezőgazdasági ágazatok között kiemelten kézimunka-erőigényes az állattenyésztés, a zöldség- és gyümölcsstermesztés, szőlő-, és dísnövénytermesztés.

Kétség kívül minden évben a munkaerő létszám tervezés szűk keresztmetszetét a **május-október közötti munkacsúcs** fedezése jelenti. Ha nem elégséges az állandó dolgozói létszám, akkor szezonális időre térben és időben rendelkezésre álló, megfelelő **alkalmi munkavállalót** nem könnyű találni. Ráadásul a szezonális munka gyakran fizikai munkát, 8 óránál hosszabb munkaidőt, és egyéb extra körülményeket (időjárás, környezet) is jelenthet.

A [KSH adatai](#) szerint a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat 2018-ban 215 ezer főt, az élelmiszeripar 145 ezer főt foglalkoztatott. Több éves tendenciát nézve együttesen növekedett a létszámuk, viszont a bejelentett üres álláshelyek száma és aránya (1,2%) is ([KSH, 2019](#)).

- Bizonyos ágazatok, mint az állattenyésztés, zöldség-gyümölcsstermesztés, szőlő- és dísnövénytermesztés kézi munkaerő igénye kifejezetten nagy.
- A mezőgazdasági foglalkoztatás számos sajátossága közül kiemelt a május-október közötti időszak munkacsúcsával járó szezonális munkaerőigény.
- A szezonális igények kielégítésére megoldást adhat az egyszerűsített foglalkoztatás, vagy a közfoglalkoztatottak bevonása is.
- A NAV adatai szerint az egyszerűsített foglalkoztatáson belül a mezőgazdasági idénymunkában érintettek száma 15 százalékkal csökkent 2014 óta.
- A közfoglalkoztatottaknak átlagosan 3,5 százalékat érintette a bevonás.
- Az ágazat általános munkaerőpiaci helyzetéről szól a Budapest Bank Agrár Gazdasági Indexének [2019. évi nyári felmérése](#). A megkérdezett agrárcégek 90 százaléka a megfelelő végzettségű munkaerő hiányát jelezte. Legnagyobb mértékben a betanított munkások hiányoznak az ágazatból.
- A mezőgazdasági ágazat munkaerőhiánya korlátozhatja a versenyképes terméshozam és -minőség elérését.

FÓKUSZBAN A SZEZONÁLIS MUNKA

Az Infojegyzet a szezonális munkaerő kérdéseit taglalja.

A Magyar Zöldség-Gyümölcs Szakmaközi Szervezet és Terméktanács ([Fruitveb](#)) becslése alapján a **kertészetek munkaerőigényének** körülbelül harmada hiányzik, és valamennyi termelő tájegységében nehéz találni – főleg szezonális munkákra – megfelelő munkaerőt. Napjainkban a [meggy](#), vagy a [bogyós gyümölcsűek](#) betakarítását mindez jelentősen hátráltatja.

A Hegyközségek Nemzeti Tanácsa ([HNT](#)) és a NAIK Agrárgazdasági Kutató Intézet ([AKI](#)) online felmérést indított a **szőlő- és bortermező** vállalkozások körében a foglalkoztatási helyzetkép elkészítéséhez, hiszen ebben a nagy élőmunka-igényűnek számító termelői szegmensben rendkívül nehéz a bértermelő jövedelem előállítását ([HNT, 2019](#)).

Az **Országgyűlés** érintett bizottságának ülésein évek óta napirendi téma a munkaerő kérdése. A Szőlő-bor-pálinka albizottság egyik eseményén a kereslet-kínálat különbségeiről, az egyszerűsített foglalkoztatás és a közfoglalkoztatás közötti átjárásról egyeztettek ([SZ-3/2016. sz. ülés](#)). A Kertészeti albizottság 2018. évi ülésén ([K-1/2018. sz. ülés](#)) résztvevő Orlóci László ([Magyar Díszkertészek Szövetség](#), elnöke) a termelés bővítésének gátjaként említette a munkaerőhiányt, és a hazai szakképzés átstrukturálását jó iránynak nevezte a megoldások között.

Összességben a munkaerőhiány **negatívan hat a termékek mennyiségére és a minőségére is**, gátolja a termesztéstechnológia precíz betartását ([Apáti, 2018](#)). A 2018-as szabadföldi konzerv [uborka, paprika, és spárga](#) piacán gondokat okozott.

A munkaerőpiac keresleti, kínálati problémái **jóval komplexebb**, és nemcsak szezonális kérdés. A szakmabeliek egyöntetű álláspontja szerint a munkaerő-hiány veszélyezteti az ágazatok működését, hosszú távon **gátolja a fejlődését** ([Fruitveb, 2017](#); [2019, Agro HR](#) konferencia 2018).

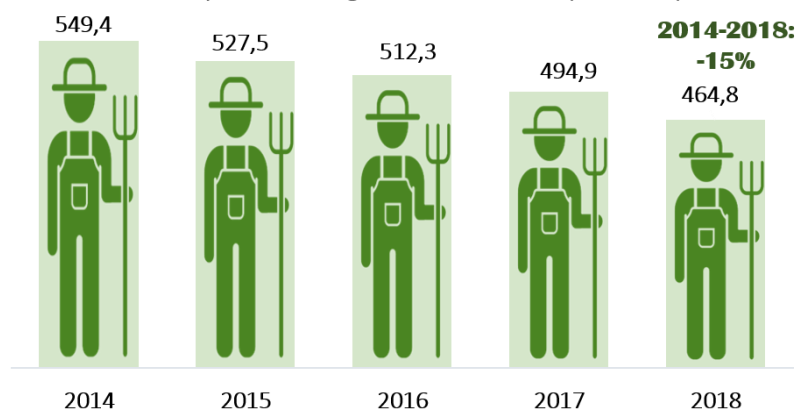
MEGOLDÁSOK 1: EGYSZERŰSÍTETT FOGLALKOZTATÁS

Fő keretét az egyszerűsített foglalkoztatásról szóló [2010. évi LXXV. törvény](#) (Efo. tv.) szabályozza. Olyan rövid időtartamra szóló, **atipikus munkaviszonyról** van szó, amely kevesebb adminisztrációs feladatokkal és közteherrel jár a munkáltató számára. Két nagy csoportját különböztetjük meg; a **mezőgazdasági** és a turisztikai **idénymunkát**, valamint az alkalmi munkát.

Az EFO típusú jogviszony minden esetben a NAV felé történő [bejelentéssel](#) jön létre, amely akár telefonon is történhet. A jogviszony létesítését a munkavégzés első napját megelőzően, de legkésőbb a munkakezdés napján kell bejelenteni, és évente **maximum 120 naptári napra** köthető ([Dabronaki, 2018](#)). 2016 májusa óta munkavállalási engedéllyel mezőgazdasági idénymunkát végezhetnek hazánkkal szomszédos, harmadik országbeli munkavállalók is. Az állami foglalkoztatási szerv – ellenszolgáltatás nélkül – hatósági bizonyítványt ad ki számukra ([hvg.hu, 2017](#)) ([445/2013 XI. 28.\) Korm.rendelet](#)).

A **NAV adatai** szerint az EFO-ban résztvevők száma évről évre növekszik, különösen nyáron és az idegenforgalomi szezonban ([Kotroczó, 2019](#)). Ezzel a tendenciával ellentétben az az EFO-n belül a mezőgazdasági idénymunkában résztvevők száma 2014 óta **15 százalékkal csökkent** (1. ábra). Ez az egyes hónapok átlagadatait tekintve is érezhető, például 2014 szeptemberében az érintettek száma meghaladta a 80 ezer főt, míg 2018 azonos hónapjában 58 ezer főt regisztráltak.

1. ábra: Egyszerűsített foglalkoztatáson belül mezőgazdasági idénymunkában foglalkoztatottak száma (ezer fő/év)

Forrás: [Infoszolg/NAV](#) adatigénylés 2019.

Az AKI [Barométer felmérésben](#) (2016) megkérdezett agrár-és élelmiszeripari vállalkozások (907) bő harmada a szakképzett munkaerő hiányát a gazdaság fejlődésének legfőbb gátjaként említette meg. 2016-ban felmért vállalkozásoknak 26,6%-a foglalkoztatott szezonálisan munkaerőt. A szezonális munkaerő-utánpótlással kapcsolatos problémák között legtöbbször a munkaerő rendelkezésre állásának hiányát, és az alacsony munkamorált, a munkapasztalat hiányát emelték ki.

MEGOLDÁSOK 2: KÖZFOGLALKOZTATOTTAK BEVONÁSA

A május-október közti ágazati munkaerőhiányban különösen fontos az atipikus foglalkoztatás.

A közfoglalkoztatás és az EFO közötti átjárás problémája évekig napirenden volt az illetékes minisztériumok között, amit a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara is szorgalmazott ([NAK, 2017](#)), hiszen a közfoglalkoztatási Start programok gyakran konkurenciát jelentettek a helyi gazdálkodóknak és elvonták a munkaerőt ([Koós, 2016](#)). A közfoglalkoztatásról szóló [2011. évi CVI. törvény](#) többszöri módosításával a közfoglalkoztató köteles **fizetés nélküli szabadságot** engedélyezni a közfoglalkoztatott részére legfeljebb **120 napra**, ha EFO keretében kíván dolgozni. A [BM 2019-es jelentése](#) megerősítette, hogy a mezőgazdasági idénymunkának kedvezve állapították meg az új szabályokat. A Belügyminisztérium működtetésével létrejött új rendszerben a keresletet és a kínálatot hangolják össze. Minden év október 31-éig a munkáltatók bejelenthetik kormányhivatalokhoz a következő évi, EFO keretében foglalkoztatni kívánt közfoglalkoztatottak létszámát.

A BM 2019-es tervezet adatai szerint (2. ábra) 2018 idényéhez képest **17,9 százalékkal több a bejelentett munkaerőigény**. A közfoglalkoztatottak átlagosan 3,5 százalékát érinti az EFO, a szeptember havi csúcs 10 843 főt érinthet.

A munkáltatók által bejelentett foglalkoztatási

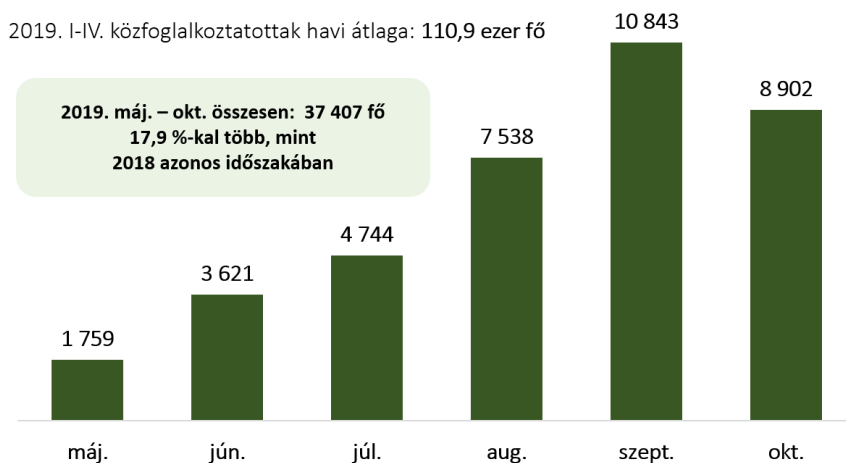
igények területi elhelyezkedésére erős koncentráció jellemző, a korábbi 13 helyett 5 megyét érint (95% Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, Somogy). Szabolcsból idén is az Agrosprint vállalatcsoport jelentette be a legnagyobb munkaerőigényt.

Az EFO keretében kicsi a bérmozgás, ezért az idénymunkák kínálata között hamarabb betöltenek egy könnyebb fizikai munkát igénylő, más ágazathoz tartozó helyet. Külön szempont a mezőgazdasági ágazatra jellemző bérezés szintje, a teljes munkaidőben foglalkoztatottak bérjövödelme a nemzetgazdasági átlaghoz képest 24 százalékkal kevesebb volt ([KSH, 2018](#)).

A 2019. január 1-jétől érvényes **bérminimumok**:

- havi minimálbér 149 000 Ft, közfoglalkoztatott esetén: 81 530 Ft;
- garantált bérminimum (középfokú végzettséghez kötött) 195 000 Ft, míg a közfoglalkoztatottnál 106 555 Ft.

1. ábra: A közfoglalkoztatottak közül EFO keretében foglalkoztatottak tervezett száma (fő) 2019

Forrás: [Infoszolg/KSH 2013.](#)

SZJA-mentesen kifizethető bérek EFO esetén:

- legalább a minimálbér 85, garantált bérminimum 87 százaléka (mentesség 130%-ig);
- közteher: mezőgazdasági és turisztikai idénymunka – 500 Ft/fő/nap;
- 2010 óta a fajlagos adóteher csökken.

MEGOLDÁSOK 3: DIGITALIZÁCIÓ, PRECÍZIÓS TECHNOLÓGIA

A munkaerő-hatékonyság növelésének lehetőségei vagy a **gépesítés/robottechnika** elterjedése nem új keletű ([Riczu, 2017](#)). Gonda ([2017](#)) gyümölcsstermesztési példákon át az elmúlt évtizedekben lezajlott biológia, műszaki és technológiai változásokat szemlélte, például hogyan terjedtek el a kiskorona méretű alanyok, vagy a kézi metszés helyett a gépi síkfalmetszés.

Számos példát lehet találni valamennyi ágazatban a munkaerő kiváltását is célzó kísérletekre. Az Egyesült Királyságban a világ első önműködő [málnaszedő robotját](#) vetették be 2019-ben. A robotkarral és 3D-s kamerával felszerelt eszköz fáradtság nélkül kiválogatja az érett szemetet, osztályozza, és betakarítja. Japánban [drónokkal](#) pótolják a hiányzó munkaerőt a földekről, elsősorban a növényvédő szerek és a műtrágyák kijuttatásánál. **Hazánkban** számos gazdaság modernizációba kezdett, és különböző **precíziós technológiák** vagy egyéb fejlesztéseknek köszönhetően csökkentették az élőlómunkaigényüket ([AKI, 2016 b](#)).

Források:

- Fruitveb (2017). A munkaerő-válság hatásai és kezelésének lehetőségei a zöldség-gyümölcs ágazatban, 26. Farmerexpo Konferencia [előadásai](#), Debrecen
- Hárs Ágnes: Növekvő elvándorlás – lehetőségek, remények, munkaerőpiaci hatások In: [Társadalmi Riport](#) 2018, 81-105.
- BM KVHÁT-KSEM Főosztály: [Jelentés](#) a 2019-ben EFO keretében tervezett foglalkoztatottak számáról
- A comparison of shortage and surplus occupations based on analyses of data from the European Public Employment Services and Labour Force Survey, [ICON INSTITUT](#) 2018, 48. p.
- Infojegyzet: [2016/72](#). Munkerőhiány
- Kotroczó Melitta: Százezerrel többen élnek alkalmi munkából, mint öt éve – [vg.hu](#), 2019. július 15.
- Ágazati szintű munkaerőpiac felmérésbe kezd a HNT és az AKI, [hnt.hu](#), 2019. február 19.
- Gergely Zsófia: Roma tinikből képeznek bentlakásos iskolákban a jövő gazdálkodóit – [hvg.hu](#), 2019.március 14.
- Az egyszerűsített foglalkoztatás áttekintése a 2019. évi bérminimumok tükrében – [iriszoffice.hu](#), 2019